

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Joensuu, Juri

Title: Kaipuu taittoon

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Nihil Interit, 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

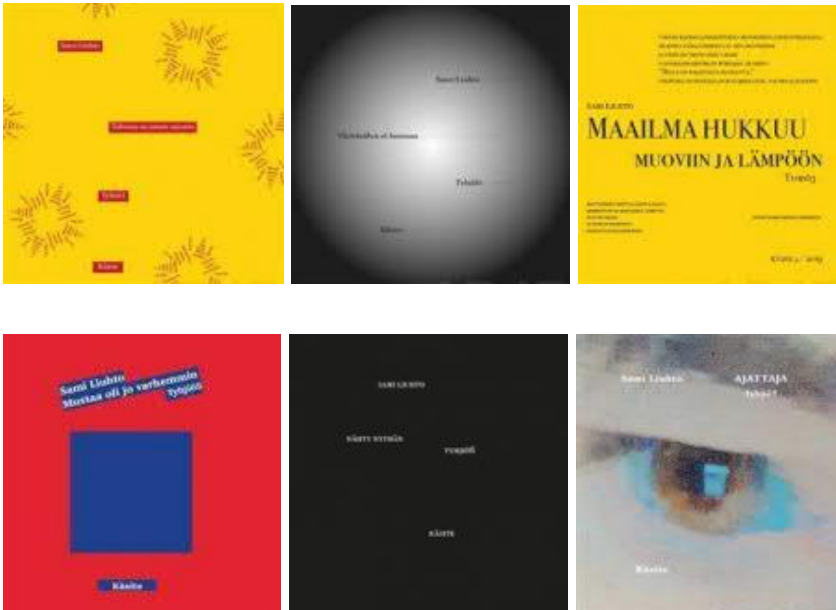
Please cite the original version:

Joensuu, J. (2020, 26). Kaipuu taittoon. Tuli & Savu, (100), 117-121.
<https://www.tulijasavu.net/2020/08/kaipuu-taittoon/>

Juri Joensuu

Kaipuu taittoon

9.8.2020 :: Arvostelut, nro 100

Sami Liuhto

Talvessa on jotain sairasta. Tyhjiö1, 42 s.

Värttinäluu ei huomaa. Tyhjiö2, 58 s.

Maailma hukkuu muoviin ja lämpöön. Tyhjiö3, 48 s.

Mustaa oli jo varhemmin. Tyhjiö5, 64 s.

Nähty nythän. Tyhjiö6, 59 s.

Ajattaja. Tyhjiö7, 66 s.

Käsite 2019.

Loppuvuodesta 2016 aloittanut Käsite-kustantamo julkaisi rivakasti, maaliskuun ja toukokuun 2019 välisenä aikana, Sami Liuhton Tyhjiö-teossarjan viisi ensimmäistä osaa, Tyhjiöt 1–6. Tyhjiö4 ei ole tätä kirjoitettaessa ilmestynyt, Tyhjiö7 on palindromikokoelma

Ajattaja ja se ilmestyi syyskuussa 2019. Niteet on digipainettu laadukkaasti ntamonkin käyttämän BoD:n toimesta Saksassa. Kovin montaa edeltäjää ei tule mieleen erillisten runoteosten julkaisemisesta sarjana, kokoavan otsikon alla. Yleisesti voi pohtia, minkälaista on sarjan poetiikka, mitä osien ja kokonaisuuden syöttelypeli voisi (parhaimmillaan) olla.

Kirjoista tai Käsitteen Facebook-sivulta ei löydy taustatietoja yksittäisten osien kirjoittamisen lähtökohdista, periaatteista tai menetelmistä, ei myöskään sarjan motivaatioista tai herätteistä. Jonkinlainen taustoitus tai käsitetaiteelle ominainen käyttöohje auttaisi Tyhjiön lukijaa hahmottamaan sarjan olemusta, perusteita sekä osien suhdetta kokonaisuuteen. Miksi siis sarja eikä yksittäisiä teoksia? Löyhänä lähtökohtana vaikuttavat olevan vuodenajat, mutta tämä temaattinen kehys putoaa matkan varrella pois. Entä sitten sarjaa tuottava ajallinen pakote? Tyhjiöt 2 ja 3 ovat ilmestyneet huhtikuussa, 5 ja 6 toukokuussa – siis kaksi teosta kuukaudessa, Henriikka Tavin *12:n* nokitus? Tähän vihjataan *Värttinäluun* runossa:

vai niin entäpä talven sairaus
sitten Leitmotiv suunnittelin eilen
toisin rehvastelin 25 runoteosta vuodessa se olisi ollut jotain sairasta
hän katsoi kaukaisimpaan seinään
hyvän varttiminuutin
ja sanoi, vai niin

(T2)

Ajallinen pakko voisi selittää Tyhjiö6:n nopeasti roiskaistua tai satunnaisgeneroitua luonnetta sekä muista selvästi poikkeavan Tyhjiö5:n julkaisemisen sarjan sisällä. *Nähty nythän* koostuu aleatorisen oloisista, sisällöltään ja laajuudeltaan kovin niukoista runoista. Joka sivulla on sananeliö sekä nelisäkeinen runo, tyyliin ”kuin seinään nähty nythän / kaikki on hyvin ehkä / (ano) virhe (eh rivona) / kirjoitan linjat eivät pitäneet” (T6). *Mustaa oli jo varhemmin* taas on takakannen mukaan ”Liuhdon kaunokirjallinen teos vuosien takaa ja se ilmestyy nyt toukokuussa 2019”. Kyseessä on kertovaa rentturunoutta, joka vaikuttaa sijoittuvan Tornioon. Teoksen luettua voi mieleen hiipiä ajatus, ettei Tyhjiö-sarjassa olekaan mitään kummempaa, jäsentävää ideaa.

Tyhjiöt 1–3 muistuttavat toisiaan eniten ja ovat sarjan parhaat osat. Miksei sarja olisi voinut tiukemmin seurata niiden vanavedessä, sisällöllisesti ja metodisesti? Keskeislyyrisestä runoudesta tutut lähestymistavat ja teemat vääntelehtivät Liuhdon käsittelyn alla. Runon minä harjoittaa vuodenaikojen, ympäristön, oman kokemuksen ja aikaishulluuden tarkkailua. Parhaimmillaan teksti vaikuttaa hyvällä tavalla nopeasti tehdyiltä, kun kielen liikehdintä rikkoo havaintoja yllättävästi:

kustannan jopa rakkausrunoelmia
värttinäluu murtuneena toivon sydäntä

tällä selällä on korkeita aaltoja
 kuin jokia tai ennemminkin saaria
 olisinpa lentokoneessa aiheita etsimässä
 kun niitä on
 aiheita
"Säkin oot tämmönen." Ei siitä ole aiheeksi tämmösestä
 hänellä oli muitakin ongelmia
 katsotaas

(T1)

Kirjoittaminen runouden perinteisenä aiheena, metalyyrinen itsetarkkailu, kääntyy etenkin Tyhjiöissä 1 ja 2 myös taittamisen ja rivien asettelun kysymyksiksi: "oksa putosi puusta / ei kai se haittaa 44 pages of finity lukee korvien välissä johonkin tahdonkin lyhempiä rivejä"
 (T1).

todellista innostumista en tuntenut
 suurta uhoa oi nuoruus sinä mennyt
 ja unet plagiaatteja unelmia 90-luvulla
 Pisan cantot odottavat miten on suomennettu esim. alku
 parhautta esim. kaikki ja ideogrammi päälle
 tahtoisin jo taittaa (tahtoisin jo esim. taittaa)

(T1)

kaipaen sisennyksiä ja graafisia ratkaisuja
 kirjoitan uudemman kerran
 kun keväästä tulee monivetinen

(T1)

Nykyrunouden taloudessa runoilija taittamassa omaa kirjaansa on varmaankin aika tyypillinen tilanne, "äärimmäisen pienyrittäjyyden" (Leevi Lehto) konkreettinen ilmentymä. Harvemmin taittaminen runokirjan konkreettisena tekemisenä on kuitenkin ollut runouden aiheena niin intensiivisesti kuin Tyhjiöissä 1 ja 2. "Kaipuu taittoon", johon jatkuvasti palataan, on puoli-ironinen ponnin kirjoittamisen ja valmiin kirjan välillä. Tässä mielessä graafisen suunnittelun aihe voi viitata paitsi itse asetettuun ajalliseen pakotteeseen (tee kaksi runokirjaa kuukaudessa) myös kirjoittamisen sisältämään ja herättämään levottomuuteen, prosessin ja lopputuloksen ratkaisemattomuuteen. Lukija saattaa herätä pohtimaan kirjoittamisen (luominen) ja taiton (tekninen toteutus) yhtäläisyyksiä ja huojuvaa rajaa: toisaalta digitaalisen kirjoittamisen taittoa muistuttavia

piirteitä, toisaalta taittamisen luovaa ja vapaata ulottuvuutta. Joka tapauksessa taiton tunkeutuminen tekstisisältöön on enimmäkseen virkistävää, se ilmauttaa muuta, "varsinaista" tekstisisältöä. Kyse on tietysti myös rakenteellisesta huumorista, kun perusta tulee näkyviin. Runoilija kirjoittamassa saman kirjan taitosta, jota lukija lukee, sisältää ilmeisen mutta myös viihdyttävän ristiriidan. Taitosta sinänsä banaalina aiheena voi löytyä kuin varkain myös syvempiä tasoja:

kirjoitan muottiin kuin kipsiin
ystävyyttä on niin tärkeää
sponsoroitu mainos kuin runoilijan päivitys
tuottanut säätio pääsee kiitoksiin
sivulle neljä kuin seinää vasten tyhjyyteen

(T2)

Selkeimmin kirjoittamisen metatase ja taitto niveltyvät yhteen Tyhjiö2:ssa, jossa kirjoittamisen kouriintuntuisuus ohjaa koko tekstisisällön rakentumista. Kirjan toinen runo summaa lähtökohdat:

värttinäluu ei huomaa
se menee kipsiin
värttinäluu otan sen käytinaineeksi
läpi helmikuun värttinäluu ei huomaa
runon käytinaine värttinäluu vai niin

(T2)

Jos kipsissä oleva käsi on kirjoittamista ikävästi rajoittava tekijä, sen voi kuitenkin rajoitteiden tapaan laittaa tuottamaan: "käytinaineena kuin värttinäluu / on täällä kehräämisen mahdollisuus" (T2). Ehkä tämä tekstiilimetatasa viittaa myös pariisilaisten kirjalliseen ompelukerhoon. Teoksen taitonkin voi lukea kirjoittamisen aktin, sen kahdella kädellä tapahtuvan symmetrisen käsityön kuvana. Teksti toistuu haaleana peilikuvana sivun toisessa reunassa muistuttaen sivun kääntöpuolen läpinäkyvää heijastumaa. Kirjoittaminen on käsien ja näppäimistön hallintaa – tämän tuo ilmi viittaus (oulipolaiseen) rajoitteeseen, jossa käytetään vain vasemman käden puolella olevia näppäimistön kirjaimia:

Leitmotiv: minä ikävöin taittoa
värttinäluu puhuu useimmilla kirjaimilla
lähinnä vasenta näppäimistön osuutta

siinä on rajoite ei huomaa
kun on niin kriitikkoa jotta

(T2)

Sivuille varjostuvan tekstin lisäksi visuaalisen tekstin ja graafisten keinojen paletti on sarjassa käytössä. Peilikuvatekstiä, sirotelmia, joulutähtiä, sananeliöitä. Solidimmat toteutukset löytyvät kahdesta ensimmäisestä Tyhjiöstä. *Talvessa* tekstin kuvioinnit ja asetellut ovat moninaisia ja vaihtelevia ja tuovat lisävääntöä ja näkökulmia runojen sisältöihin. *Värttinäluu* taas on graafisesti keskittyneempi, tyylikäskin. Näihin verrattuna Tyhjiö3:n hajanaisempi graafinen todellisuus ei miellytä silmää yhtä paljon. Capsit näyttävät ikäviltä myös runokirjan sivuilla.

Sarja hyödyntää muitakin Liuhdon aiemmasta tuotannosta tuttuja keinoja. Pisteliäiseen aikaista rakkailuun yhdistyy nimien pudottelua ja (samaa aikaan?) ironista tai suoraa negatiivisten tunteiden käsittelyä.

tuli sitten kerrottua pitämyksistä
dosenttitasoista naureskelua ylempänä ei sanota mitään edes oikeassa laidassa
olla runous vasemmalta laidalta lähtöjään
omaa sukua ei riitä toijalan takaa eikä

näitä turhaan tiedetä kun kevään uutuuDET aikaa vievät

(T3)

poliittista runoutta on kiva kirjoittaa, vai niinkö
tämä kaikki on Times New Roman
vetäkää jo vittu päähän sen poliittisen runoutenne kanssa

(T3)

Välillä teksti vaikuttaa sekoitetulta, ikään kuin säkeenylityksiä olisi myös rivien sisällä: "olla runous maailma hukkuu muoviin ja lämpöön / mutta portailla paleltaa yhä / montako poliittista runoutta on tunnettava / että on toimittaja / mikä ei ole runoutta kaikki on ikävöintiä" (T3). Tähän keinoon liittyvät teoskohtaisesti ja teosten välilläkin liikkuvat toistuvat fraasit, jotka ikään kuin tunkeutuvat mukaan aina silloin tällöin – kuten "vai niin", "värttinäluu ei huomaa", "'ja taas mennään'" tai "Times New Roman". Nämä ovat ehkä jonkinlaisia kirjoittamista ohjaavia mielteitä tai esiin nousevia muistumia, jotka tuovat konemaisesti jotain yllättävää puhujan subjektiiviseen tilitykseen. Tällaisissa kohdissa, joissa henkilökohtainen purkaus yhdistyy johonkin ennakoimattomaan kielelliseen tapahtumaan, Liuhdon runous on parhaimmillaan. Tätä osastoa löytyy kolmesta ensimmäisestä Tyhjiöstä. Sarjana Tyhjiö vakuuttaa vähemmän, sekä epätasaisuutensa että lähtökohtiensa ja periaatteidensa artikuloimattomuuden vuoksi.

Juri Joensuu

Voit seurata tämän jutun kommentteja tilaamalla RSS-syötteen. Voit kirjoittaa kommentin tai tehdä paluuviihtauksen omasta blogistasi.

KIRJOITTAJA

VIIMEISIMMÄT ARVOSTELUT

- » Jacques Derrida: *Eläin joka siis olen*
- » Anna Helle: *Todellisuus pahoinpiteli runon*
- » Virtaperko & Lappi: *Jumalaton pappi ja kumpurajalka*
- » Lena Gottelier: *Kuka varasti*